

Motion till riksdagen 2024/25:3109

av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S)

Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa det klimatpolitiska ramverket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta kraftfulla åtgärder för att ställa om till ett fossilfritt välfärdsland i linje med Parisavtalet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en strategi som gör att Sverige når klimatmålen till 2030 och nettonollutsläpp av växthusgaser till 2045 och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU och FN ska verka för att världens länder ökar sina åtaganden i Parisavtalet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka Naturvårdsverkets arbete och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet med klimatanpassning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ändra lagen om allmänna vattentjänster för att möjliggöra för kommuner att klara sina va-investeringar och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till ett flexiblere finansieringssystem för kommuners va-system och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera ekodesign av vattenprodukter inom ramen för EU:s gröna omställning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om åtgärder för vattenbesparing kan ingå i ett energieffektiviseringsrot och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att nyttja byggnadstaken bättre för elproduktion, dagvattenhantering och ekosystemtjänster och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverken för lantbruket för att underlätta klimatanpassning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klimatsäkring av strategisk infrastruktur och byggnader och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera klimatanpassning i det klimatpolitiska ramverket och klimatlagen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att öka insatserna för forskning, samordning och utvärdering av klimatanpassningsarbetet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta att satsa på och utveckla Klimatklivet för att underlätta klimatomställning för vanligt folk och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla Industriklivet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera, förenkla och skynda på tillståndprocesser med fortsatt höga miljökrav och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra ändringstillstånd till huvudregel i miljötillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tidigare kommunalt ställningstagande för vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kommuners incitament att medverka till utbyggd vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja och påskynda öppnandet av nya gruvor i Sverige med fortsatt hänsyn till skydd av miljön och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga bestämmelser som gör det möjligt att finansiera och planera för framtida restaurering av de områden som blivit påverkade av gruvverksamheten och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för införandet av ETS 2 i enlighet med regeringens förslag, men att återkomma med konsekvensanalyser för områden som på frivillig grund omfattas av förslaget, och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla klimatdeklarationer för byggnader i koldioxidupptagande material för att bidra till ökat upptag av koldioxid och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en ny modell för inblandning av biodrivmedel enligt "Sverigebränslet" och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU fortsätter att skattemässigt gynna biodrivmedel framför fossila drivmedel och tillkännager detta för regeringen.

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för mer hållbara bränslen till flyget och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att främja elflyg och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att ställa om till fossilfri sjöfart och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att verka för en skyndsam implementering av EU:s kemikaliestrategi och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på inom EU för skärpta kemikalielagar och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla företag i förlängningen ska ta fram resurssnåla produkter som är lätta att återanvända och återvinna och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett utökat producentansvar för oanvända mobiltelefoner och småelektronik och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att producentansvaret för textilier ska utformas för att främja innovation, hållbara affärsmodeller och teknikutveckling och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att producentansvaret för verksamhetsavfall bör förtydligas, utvecklas och styras mer mot cirkularitet och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla förpackningar, även om de slängs, ska ingå i producentansvaret och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla som sätter ut en förpackning på marknaden ska betala förpackningsavgift och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa kvotplikt och stimulans på återvunnet material i vissa byggprodukter vid upphandling av nybyggnation och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återanvänt material ska kunna användas vid hållbart byggande av bostäder och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla ekonomiska styrmedel för att främja omställningen till en cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över avfallsskatten och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid en framtida skatteöversyn ta hänsyn till övergången från ett linjärt synsätt till ett cirkulärt och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda utformningen av regelverk som främjar innovation, nya affärsmodeller och teknikutveckling inom cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att statliga och kommunala upphandlingar främjar hållbara och cirkulära lösningar och tillkännager detta för regeringen.

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att integrera cirkulär ekonomi i skola och utbildning och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka samverkan mellan akademi, industri och offentlig sektor för att utveckla nya cirkulära lösningar och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta kraftfulla åtgärder för att bekämpa avfallsbrottsligheten och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera den uppsökande tillsynen mot misstänkt olaglig avfallshantering och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att stärka miljötillsynen och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt kontantförbud för handel med järn- och metallavfall och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda att införa brottsrubriceringen ”synnerligen grovt miljöbrott” och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att standardisera metoder för att bedöma effekterna av markanvändningsförändringar på nettoupptaget av koldioxid och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att återställandet och anläggandet av våtmarker intensifieras och att miljöhänsyn tas vid eventuell exploatering och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige tydligare bör redovisa både Sveriges skogliga naturtillgångar och träprodukters kolinlagring gentemot EU och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ökad cirkularitet i gödselanvändningen och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av en kvotplikt för återvunnen fosfor och återvunnet kväve i mineralgödsel och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa kamerabevakning på fiskefartygen i kombination med fler fysiska besök från kontrollmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa spridningen av mikroplaster till haven bl.a. genom att minska användningen av fossil plast och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förena höga miljökrav med fungerande förutsättningar för framtidens småskaliga vattenkraft och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att trygga en säker dricksvattenförsörjning genom att stärka det lagliga skyddet för våra dricksvattentäkter och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige snabbt bör implementera EU:s nya avloppsdirektiv för att förbättra avloppsvattenreningen och tillkännager detta för regeringen.

64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för skötsel av naturreservat, nationalparker, vandringsleder m.m. och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara förekomsten av sammanlänkade skyddade naturområden och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av åtgärder för skydd och skötsel av värdefull natur och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet med att bekämpa invasiva främmande arter samt beteckna nya sådana arter och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka bekämpningen av översvämningsmyggor och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att säkerställa ett effektivt återställande av förorenade områden där förorenaren har betalningsansvaret, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer välavvägd budget för sanering och återställning av förorenade områden och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet med miljöövervakning genom exempelvis nya metoder för övervakning och mätning av biologisk mångfald och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna allemansrätten och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera och differentiera strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

Anslagsförändringar, sammanfattning

- Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur tillförs totalt 1,3 mdkr mer än i regeringens förslag.
- Anslag 1:1 Naturvårdsverket tillförs 50 mnkr till Naturvårdsverket.
- Anslag 1:2 Miljöövervakning m.m. tillförs 30 mnkr till miljöövervakning.
- Anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur tillförs 250 mnkr, för skötsel av naturreservat, nationalparker, vandringsleder med mera.
- Anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden minskar med 250 mnkr, 371 mnkr förblev outnyttjade i budgeten för 2023.
- Anslag 1:10 Klimatanpassning tillförs 100 mnkr, för stöd till implementering av klimatanpassningsåtgärder.
- Anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö tillförs 40 mnkr, för kameraövervakning på fiskefartyg.
- Anslag 1:14 Skydd av värdefull natur tillförs 250 mnkr, för kompensation till skogsägare vid avsättning av skyddsvärd skog.
- Anslag 1:16 Klimatinvesteringar tillförs 250 mnkr, för utbyggnad av laddinfrastruktur med mera inom ramen för Klimatklivet.
- Anslag 1:18 Industriklivet tillförs 500 mnkr, för utveckling av Industriklivet.

- Anslag 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning tillförs 80 mnkr, som vi återkommer till i samband med vår följdmotion till forskningspropositionen.

Anslagsförslag för 2025 för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Naturvårdsverket	651 691	50 000
1:2 Miljöövervakning m.m.	388 714	30 000
1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 352 035	250 000
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	1 064 318	-250 000
1:5 Miljöforskning	93 825	±0
1:6 Kemikalieinspektionen	306 833	±0
1:7 Avgifter till internationella organisationer	337 431	±0
1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn	100 000	±0
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	308 632	±0
1:10 Klimatanpassning	89 500	100 000
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 326 565	40 000
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	263 450	±0
1:13 Internationellt miljösamarbete	52 400	±0
1:14 Skydd av värdefull natur	1 185 500	250 000
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	360 516	±0
1:16 Klimatinvesteringar	3 495 000	250 000
1:17 Klimatpremier	2 313 000	±0
1:18 Industriklimatet	1 345 000	500 000
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	115 000	±0
1:20 Driftstöd för bio-CCS	15 000	±0
1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden	10 000	±0
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	137 079	±0
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 127 408	80 000
Summa	16 438 897	1 300 000

Kraftfull politik för en bättre framtid

Klimatförändringarna utgör ett av de största hoten mot vårt samhälle. Miljontals människor drabbas runtom i världen av att polarisar smälter och havsnivåer stiger. På vissa håll svämmar samhällen över till följd av skyfall och stormar. På andra håll råder värmeböljor och torka som ökar risken för skogsbränder och vattenbrist. Dessa förändringar får allvarliga konsekvenser för människors liv och hälsa. Därtill utgör de ett hot mot viktiga arter, livsmiljöer och hela ekosystem.

Sverige påverkas allt tydligare av klimatförändringarna, både direkt och indirekt. Vi har sett hur svenska samhällen skadats av översvämningar, skyfall och skogsbränder. Vår livsmedelsförsörjning har påverkats med minskade skördar, och detta har lett till höjda matpriser för svenska konsumenter. Utöver de direkta effekterna driver klimatförändringar fram en global flyktingkris. Människor tvingas lämna sina hem på grund av svält, torka och översvämningar, vilket skapar påfrestningar över hela världen.

Vår miljö och natur är också under hård press. Sverige har länge kännetecknats av de klara sjöarna, fiskrika kusthaven och den rena naturen. Men det är inget vi längre kan ta för givet. Övergödning, överfiske och nedskräpning utgör allvarliga hot mot dessa viktiga resurser. Även den biologiska mångfalden och våra ekosystem drabbas av miljöförstörelsen.

Men det går att vända utvecklingen. Klimatomställningen är en chans för Sverige att skapa jobb och stärka vår globala position. Den svenska industrin och transportnäringen spelar en nyckelroll i vårt samhällsbygge och kommer att göra det också i vårt arbete för att klara klimatomställningen. Med teknik, kunskap och innovation kan vi leda omställningen. Vårt mål är att göra Sverige till världens första fossilfria välfärdsland.

Alla ska med på tåget. Bland svenska folket finns ett starkt stöd till en rättvis omställning. Var och en har ett ansvar att bidra till omställningen, men bördan måste fördelas rättvist utifrån förmåga. Oavsett vad man har för inkomst och var man bor ska det vara möjligt att göra klimatsmarta val. Då behövs ett gemensamt grepp för att se till att alla människor har möjlighet att ställa om. Det ska vara enkelt att fatta rätt beslut för miljön.

Med en kraftfull politik på flera håll kan vi hejda klimatkrisen och rädda vår miljö och natur. Vi måste stoppa utsläppen av växthusgaser och stå emot de konsekvenser som följer av klimatförändringarna. Vi behöver begränsa kemikalier och plast från att släppas ut i vatten och mark. Vi ska byta ut ”slit och släng” mot en cirkulär ekonomi, vårda och skydda vår natur för att bevara den biologiska mångfalden. Klimatkrisen är här och nu – och vi måste agera.

Ökad takt i klimatomställningen

För att begränsa klimatförändringarna är det av stor betydelse att Sverige ambitiöst bidrar till att uppfylla de internationella målen i Parisavtalet. En viktig del i detta är att leva upp till våra nationella mål såväl som våra åtaganden inom EU. Sverige har länge varit ett föregångsland i klimatomställningen. Men vi ser nu ett trendbrott där Sverige riskerar att missa flera av de uppsatta klimatmålen. Det kan vi inte tillåta.

En grundbult i Sveriges klimatarbete är det klimatpolitiska ramverket. I uppgörelse med sex andra partier har vi socialdemokrater sett till att Sverige har fått en klimatlag, ett klimatpolitiskt råd och ambitiösa klimatmål. Ramverket har visat en långsiktigt hållbar väg för Sveriges klimatpolitik fram till 2045. Men regeringen går nu ifrån det rättsligt bindande arbetet. Klimatpolitiska rådet skriver i sin granskning att regeringen inte lever upp till klimatlagens krav. Bland annat bortser regeringen från ramverkets etappmål för 2030 i den klimatpolitiska handlingsplanen. En bred långsiktig politisk överenskommelse är avgörande för att ge människor och företag långsiktiga signaler som tryggar hållbara investeringar. Därför måste vi värna det klimatpolitiska ramverket.

En ambitiös miljöpolitik på nationell nivå skapar även goda förutsättningar för Sverige att verka för en liknande politik inom EU och FN. Vi vill att Sverige inom EU-

och FN-samarbetena ska driva på för att världens länder ska öka sina åtaganden i enlighet med Parisavtalet.

Vi ser framåt, medan den borgerliga regeringen och Sverigedemokraterna ser bakåt med en klimatpolitik som inte räcker för att nå Sveriges klimatmål och EU-åtaganden till 2030. Det erkänner regeringspartierna själva i den uppdaterade nationella energi- och klimatplanen. Regeringens klimatplan saknar skarpa åtgärder. Klimatpolitiska rådet konstaterar att regeringens beslutade politik inte längre leder i riktning mot att de centrala klimatmålen uppnås. Finanspolitiska rådet drar slutsatsen att ”regeringen saknar en sammanhållen och begriplig klimatstrategi”. I Statskontorets rapport *Regeringens styrning av myndigheterna – en analys av hinder och förslag på lösningar* kritiserar regeringen för att brista i sin samordning och styrning av myndigheternas arbete på klimatområdet. Enligt Statskontoret saknar regeringen överblick över myndigheternas olika genomförda, pågående och beslutade initiativ på klimatområdet och en tillräcklig samordning av klimatfrågan på politisk ledningsnivå. Det är svidande kritik mot regeringen.

Regeringen presenterar ”huvudscenarier” som visar att Sverige ska nå klimatmålen, men dessa glädjekalkyler håller inte. Enligt budgetpropositionen för 2025 klarar regeringen i bästa fall ett av fyra uppsatta mål – främst genom att trixa med siffrorna. Istället för att minska utsläppen planerar regeringen att flytta utsläpp från industrin till transporter, vilket väntas kosta Sverige flera miljarder kronor i uteblivna intäkter från utsläppshandeln. Dessutom tömmer regeringen det utrymme som den tidigare socialdemokratiska regeringen sparat ihop genom att överprestera i klimatpolitiken. Det utrymmet var planerat att användas för att klara av EU:s mål för kolinlagring i skogen. Därmed finns många frågetecken kring hur regeringen tänkt klara dessa åtaganden.

Om regeringen inte höjer sina ambitioner drabbar det inte bara miljön utan även våra plånböcker. Sverige riskerar att behöva betala höga böter och köpa dyra utsläppsrätter om vi inte uppfyller EU:s klimatmål. Det blir en dyr nota som regeringen lämnar över till svenska hushåll att lösa. Trots detta fortsätter regeringen att lägga fram förslag utan långsiktighet, inte minst vad gäller reduktionsplikten. Vi kräver att regeringen återkommer med förslag som säkerställer att Sverige lyckas uppfylla de uppsatta klimatkraven på både nationell och internationell nivå.

För att lyckas med den gröna omställningen måste våra myndigheter ha tillräckliga resurser. Naturvårdsverket spelar en central roll i Sveriges klimatarbete, men har på grund av regeringens nedskärningar inte de resurser som krävs för att fullgöra sitt uppdrag. Vi anser därför att det är nödvändigt att stärka myndigheten med 50 miljoner kronor så att den effektivt kan bidra till att nå våra klimatmål.

Klimatanpassning

Värmeböljor, skyfall och andra oväntade händelser har påmint oss om klimatets allt mer påtagliga påverkan på vår vardag. Vi har sett hur vädret kan ställa till det – översvämningar som skapar kaos, bränder som hotar och snabba temperaturväxlingar som rubbar vår vardag. Ras, skred, erosion och översvämningar förväntas bli vanligare till följd av mer extremväder och i synnerhet fler kraftiga skyfall.

Sverige har hittills haft svårt att ta höjd för de risker och kostnader som det förändrade klimatet för med sig. Det hjälper inte att regeringens och Sverigedemokraternas budget ökar utsläppen av växthusgaser de kommande åren och dessutom dragit ned på MSB:s och länsstyrelsernas resurser för klimatanpassning. Det är en farlig politik för Sverige

som kommer att bli dyr för de svenska hushållen framöver. För att säkerställa ett tryggt och välfungerande samhälle behöver staten höja sin beredskap genom att prioritera åtgärder för klimatanpassning. Dessa åtgärder ersätter inte utsläppsminskningar, utan fungerar som kompletterande insatser för att hantera de oundvikliga effekterna av klimatförändringarna. Vi stärker därför anslaget för klimatanpassning med 100 miljoner kronor jämfört med regeringens budget.

Vi föreslår att regeringen utreder möjligheten att ändra lagen om allmänna vattentjänster. Många kommuner saknar idag ekonomiska förutsättningar att genomföra nödvändiga renoveringar och uppgraderingar av reningsverk och andra VA-anläggningar, vilket är avgörande för att hantera klimatförändringarnas effekter. Genom att säkerställa att kommuner kan finansiera dessa investeringar kan vi skapa bättre förutsättningar för en jämlik och hållbar VA-tjänst i hela landet.

För att stötta VA-systemets behov av renovering och anpassning föreslår vi att se över möjligheterna till ett flexiblere finansieringssystem. Mindre kommuner kan ha svårt att finansiera omfattande renoveringar och anpassningar av sina VA-system på egen hand. Vi vill säkerställa att alla kommuner, oavsett storlek, kan genomföra viktiga klimatanpassningsåtgärder.

Vi vill också främja ekodesign av vattenprodukter inom ramen för EU:s gröna omställning. Genom att fokusera på ekodesign kan vi minska vattenförbrukningen och energianvändningen, vilket bidrar till hållbara vattenresurser och minskar belastningen på VA-infrastrukturen. Detta är inte bara bra för miljön utan också för hushållens ekonomi, då det leder till lägre vatten- och energikostnader. Att prioritera ekodesign innebär att vi tar ett helhetsgrepp på miljö- och klimatfrågor och skapar produkter som är både effektiva och hållbara. Därför vill vi att Sverige ska verka för en sådan lagstiftning på EU-nivå.

Vi ser möjligheten att utreda om åtgärder för vattenbesparing kan ingå i ett ROT-avdrag för energieffektivisering. Genom att uppmuntra hushåll att installera vattenbesparande utrustning kan vi minska både vatten- och energiförbrukningen. Detta leder till betydande energibesparingar, till exempel genom minskad uppvärmning av vatten. Ett sådant initiativ skulle inte bara gynna miljön utan också hushållens ekonomi, och det är ett konkret sätt att visa att klimatanpassning och energibesparing går hand i hand.

Vi vill nyttja taken på byggnader bättre för elproduktion, dagvattenhantering och ekosystemtjänster. Genom att installera fler grönytor och parker på byggnader, så kallade gröna tak, kan vi bidra till att ta emot större regnmängder och minska risken för översvämningar. Gröna tak främjar också biologisk mångfald och förbättrar energiprestandan i byggnader. Detta är en samhällsekonomiskt smart investering som både skyddar mot klimatförändringar och skapar gröna och trivsamma stadsmiljöer.

Regelverken för lantbruket måste anpassas för att underlätta klimatanpassning. Vi ser idag att stelbenta regler stoppar nödvändiga åtgärder inom lantbruket, till exempel regler för vattenuttag och biotopskydd. Genom att skapa flexiblere regler kan vi hjälpa lantbrukare att hantera både torka och stora regnmängder, vilket förbättrar deras motståndskraft mot klimatförändringar och säkerställer att de kan fortsätta producera mat och andra viktiga resurser.

För att samhället ska fungera på ett säkert sätt även i framtiden är det nödvändigt att klimatekologisk strategisk infrastruktur och byggnader. Det är viktigt för att kunna upprätthålla samhällsviktiga tjänster, öka säkerheten för svenska folket och stabilisera ekonomin genom att på lång sikt minska de dyra kostnaderna för återuppbyggnad. Vi vill se över statens roll i arbetet med att skydda strategisk infrastruktur och byggnader mot klimatförändringar.

Vi föreslår att klimatanpassning inkluderas i det befintliga klimatpolitiska ramverket och klimatlagen. Genom att integrera klimatanpassning i klimatpolitiken får frågan större politisk vikt och prioritet, och arbetet kan löpande utvärderas av Klimatpolitiska rådet. Detta säkerställer att klimatanpassningsfrågan blir en central del av Sveriges klimatarbete.

Slutligen vill vi se över förutsättningarna att öka insatserna för forskning, samordning och utvärdering av klimatanpassningsarbetet. Genom att lära från andra länder som drabbats hårdare av klimatförändringar kan vi implementera effektiva anpassningsstrategier snabbare och mer samhällsekonomiskt effektivt. Forskning och innovation är nycklarna till att utveckla och genomföra hållbara lösningar som skyddar vårt samhälle mot klimatförändringarnas effekter.

Den gröna industriella revolutionen

Vi socialdemokrater vill stödja investeringar som bidrar till en fossilfri industri. Därför introducerade vi Klimatklivet och Industriklivet under år 2015 respektive 2018.

Klimatklivet är en reform som har skapat möjlighet att genomföra satsningar för att underlätta den gröna omställningen. Till exempel har Klimatklivet bidragit till ca 180 000 nya laddstolpar runtom i landet, varav ca 15 900 är publika. De satsningar som hittills genomförts förväntas minska växthusgasutsläppen med 3,3 miljoner ton årligen.

Behovet av en fortsatt utbyggnad av laddinfrastruktur och satsningar på cirkulär ekonomi och avfall är stort. Det är därför oroande att regeringen väljer att minska budgeten för Klimatklivet rejält till 2025 jämfört med 2024, och att satsningar på laddinfrastruktur för 2025 saknas helt i budgeten. För att inte tappa tempot föreslår vi att anslaget till klimatinvesteringar stärks med 250 miljoner kronor i förhållande till regeringens budget. Dessutom behöver ansökningsprocessen förenklas för vanligt folk, så att fler kan bidra till klimatomställningen utan att det upplevs som krångligt.

Industriklivet har stöttat banbrytande projekt som Hybrits fossilfria stål och kemisk plaståtervinning i Stenungsund. Forskningsinstitutet Rise fick 350 miljoner under 2021–2022 för att stärka bioraffinaderier, vilket främjar övergången från fossilbaserade till förnybara lösningar inom flera sektorer. Vi ser potentialen i teknik för koldioxidavskiljning för både lagring och användning. Därför vill vi främja CCS för att minska atmosfärens koldioxidhalt och CCU för att exempelvis kunna använda koldioxiden som råvara i bränslen eller nya material. Medan regeringen minskar budgeten för Industriklivet vill vi istället vidareutveckla Industriklivet och föreslår ett 500 miljoner kronor högre anslag än regeringen.

Effektiva och snabba miljötillståndprocesser

Sverige ska ha högt satta miljömål för industriell verksamhet med välfungerande samråd med berörda intressen. Däremot är det besvärande att tillståndprocesserna inte sällan är tidsutdragna och svårförutsägbara. Reformering av ramverken i form av lagstiftning och regelverk är en viktig del för att Sverige ska få bättre fungerande tillståndprocesser och därmed underlätta för ny industrialisering och förverkligandet av klimatomställningen.

Något som vi bedömer som centralt för att effektivisera tillståndprocesserna är Miljöprövningsutredningens förslag om att ändringstillstånd blir huvudregel så att fler verksamheter kan ändra sina tillstånd på ett lättare sätt. Idag är det en lämplighetsfråga i vilka fall ett ändringstillstånd ska kunna meddelas. Lämplighetsbedömningen är

resurskrävande och i de flesta fall medges inte ändringstillstånd. I förlängningen kan detta innebära att de önskade effektiviseringarna av tillståndprocesserna uteblir, med uteblivna eller försenade investeringar som följd. Trots detta föreslår regeringen att huvudregeln fortsatt ska vara att myndigheterna bedömer lämpligheten. Därmed menar vi att samma restriktiva tolkning som görs idag kommer att fortsätta att tillämpas. Vi menar istället att genom att Miljöprövningsutredningen har berett frågan om ändringstillstånd så finns det tillräckligt underlag för ett regeringsförslag i enlighet med utredningens förslag.

För att kunna möta framtidens behov av förnybar el är det avgörande att vi möjliggör för fler vindkraftsetableringar. Det förutsätter att kommunerna ges stärkta incitament för att medverka till utbyggd vindkraft och att eventuella invändningar mot etableringar inkommer tidigare i tillståndprocessen. Ett tidigare lagt kommunalt ställningstagande skulle innebära en tydlig effektivisering och skapa förutsebarhet i tillståndsprövningen för vindkraft, utan att tumma på kommunens rätt till inflytande. Därför bör regeringen snarast genomföra förslaget om reformering av det kommunala vetot i proposition 2021/22:2010 som vi två gånger lagt fram för beslut i riksdagen men som avslagits av regeringen med stöd av Sverigedemokraterna. Därutöver behöver regeringen skyndsamt lägga fram förslagen i utredningen Värde av vinden (SOU 2023:18) om möjligheter att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av etableringarna.

För att Sverige ska kunna möta det växande behovet av kritiska metaller i klimatomställningen behöver vi effektivisera tillståndprocesserna för gruvverksamhet med fortsatt hänsyn till skyddet av miljön. Avgörande delar i detta är att förenkla kontakterna mellan företag och myndigheter, att minska byråkratiska hinder och att införa ett snabbspår som underlättar utvinningen av strategiska jordartsmetaller. Även Miljöprövningsutredningens förslag om ändringstillstånd som huvudregel spelar en viktig roll för att fler verksamheter ska kunna ändra sina tillstånd på ett lättare sätt.

I Tyskland har man framgångsrikt infört lagstiftning som tar hänsyn till både gruvsektorns behov och skyddet av miljön. Detta system garanterar att företagen redan från början planerar för och finansierar den framtida restaureringen av de påverkade naturområdena. Med Tysklands framgångsrika modell som förebild bör Sverige överväga att anta liknande bestämmelser för att säkerställa ett hållbart och ansvarsfullt gruvdriftssystem.

Utsläppshandel

Klimatkrisen är ett globalt problem som kräver gemensamma lösningar över landsgränser. Ett viktigt styrmedel för att gemensamt minska utsläppen av växthusgaser är EU:s utsläppshandel. Genom att sätta ett pris på koldioxidutsläpp utgör utsläppshandeln ett kraftfullt verktyg för att styra mot klimativänliga lösningar och är något vi står bakom. Men det nuvarande systemet är inte tillräckligt kraftfullt.

Det är därför efterlängtat att EU nu har gått fram med ett nytt utsläppshandelssystem, ETS 2. Vi välkomnar även att regeringen har beslutat om en proposition i ärendet. Tyvärr presenterar regeringen inga konsekvensanalyser för hur förslaget om ETS 2 drabbar jordbruks- och skogsbrukssektorn som regeringen på frivillig grund inkluderat i förslaget. Det är uppenbart att effekter för den svenska konkurrenskraften borde belysas, då andra länder inte väljer att omfatta dessa sektorer. Dessutom är det sannolikt att de ökade kostnaderna för jordbruket påverkar livsmedelspriserna för svenska folket. Vi vill

därför att regeringen ska återkomma med en konsekvensanalys, särskilt för områden som på frivillig grund omfattas av förslaget.

Klimatdeklarationer

Bygg- och fastighetssektorn står för en betydande del av Sveriges klimatpåverkan. För att nå våra ambitiösa klimatmål krävs det att vi inte bara minskar utsläppen av växthusgaser utan även aktivt arbetar för att öka upptaget av koldioxid. Klimatdeklarationer för byggnader, som infördes den 1 januari 2022, är ett viktigt verktyg i detta arbete. Men vi kan och måste gå längre.

Vi föreslår därför att klimatdeklarationer för byggnader utvecklas och utökas för att inkludera åtgärder som aktivt bidrar till ökat koldioxidupptag. Detta kan ske genom att inkludera koldioxidupptagande material, såsom biobaserade material och innovativa material som koldioxidabsorberande betong. Vidare bör gröna tak och växtväggar inkluderas i klimatdeklarationerna, vilket bidrar till koldioxidupptag och förbättrad luftkvalitet.

Ett livscykelperspektiv med fokus på återvinning och återanvändning av material och metoder som minskar klimatpåverkan över byggnadens livscykel är också av stor vikt. Implementeringen och redovisningen av teknologier för koldioxidinfångning och lagring (CCS) i byggprocessen kan också spela en avgörande roll.

Genom att utveckla klimatdeklarationerna på detta sätt tar vi ett avgörande steg mot att göra bygg- och fastighetssektorn till en del av lösningen på klimatutmaningen.

Omställningen av den svenska fordonsflottan

Våra transporter har en avgörande påverkan på klimatet. Nästan en tredjedel av landets totala utsläpp orsakas av inrikes transporter, och huvuddelen kommer från vägtrafiken. I den pågående kostnadskrisen har vi också sett hur Sveriges beroende av fossila bränslen från omvärlden har medfört skyhöga bränslepriser för vanligt folk. För att uppfylla klimatmålen och stärka landets självständighet är det avgörande att vi fokuserar på att ställa om till en fossiloberoende fordonsflotta. Detta kräver att vi genomför åtgärder på både nationell nivå och EU-nivå som minskar vår användning av fossila bränslen.

En central del i omställningen är att byta ut fossila drivmedel mot hållbara biodrivmedel från skog och jordbruk. Förnybara biobaserade resurser minskar vårt ekologiska fotavtryck och skapar en rättvisare framtid för kommande generationer. Trots detta var ett av regeringens viktigaste vallöften att kraftigt sänka reduktionsplikten. Men inför årets budget bröt de mot löftet till väljarna och höjde reduktionsplikten till 10 procent inklusive el från laddstolpar. Att regeringen svänger fram och tillbaka i en viktig fråga slår hårt mot svenska biodrivmedelsproducenter som blir mindre villiga att investera och skapar osäkerhet hos vanligt folk som ska tanka bilen.

Vi socialdemokrater vill bygga upp en stark inhemsk biodrivmedelsindustri. Genom att skapa en ren, grön energi på hemmaplan kan vi kombinera sänkta utsläpp med riktiga jobb, ekonomisk tillväxt och stabilitet i drivmedelspriserna. Därför föreslår vi en ny modell för inblandning av biodrivmedel – Sverigebränslet.

Vi föreslår en stabil basinblandning av biodrivmedel som ligger fastlagd över tid och som förutsägbart och stabilt ökar. Från år 2024 ska nivån på basinblandningen ligga på 19,3 procent för diesel och 7,8 procent för bensin. För att hålla priserna stabila vill vi att en del av Sverigebränslet ska vara en s.k. tilläggsinblandning som kan variera mer över

tid och utifrån prisbilden. Därmed kan vi öka eller minska tilläggsinblandningen beroende på omvärldsläget.

Utöver detta föreslår vi att Sverige går över från MK1 till den europeiska dieselstandarden (MK3) som kan hantera större inblandning av biobränsle och ger drivmedelsbolagen större utbud av leverantörer. Det skulle möjliggöra att drivmedel som säljs i Sverige i större utsträckning kan inhandlas på en europeisk marknad och vice versa, vilket kan ha en prisdämpande effekt. Vi anser även att Sverige måste verka för att möjliggöra en differentiering av skatten på hållbara biodrivmedel och fossila drivmedel på EU-nivå då det är en principiellt viktig fråga att klimatsmarta bränslen inte beskattas på samma sätt som fossila bränslen. Regeringen bör fortsätta Sveriges påverkansarbete mot EU för att biodrivmedel ska gynnas framför fossila drivmedel även efter 2026. Genom att stimulera den inhemska produktionen av biodrivmedel kan vi sänka utsläppen och samtidigt stärka Sverige som land.

Biogasen har under lång tid varit skattebefriad i Sverige. Skattebefrielsen är en nödvändighet för att biogasproducenterna ska kunna konkurrera på marknaden och för att fler ska våga investera i omställningens nyckelspelare. Men i december 2022 fattade EU:s tribunal i Luxemburg beslut om att den svenska skattebefrielsen inte var tillåten. Orsaken var att EU-kommissionen inte hade bjudit in företag från andra länder till att kunna lämna synpunkter på skattenedsättningen. Domen har tveklöst lett till förödande konsekvenser. Med ökade kostnader för gasen har åkerierna som har ställt om fått sämre förutsättningar. Även för kollektivtrafiken har domen fått allvarliga effekter, med kostnadsökningar på tiotals miljoner kronor per år för vissa regioner. Frågan har diskuterats flitigt, och regeringen beslutade att avvakta EU-kommissionens granskningsförfarande som skulle leda till ett återinförande av skattebefrielsen. Men denna process har dragit ut på tiden och regeringen har ännu inte gett besked om när skattebefrielsen för biogas ska återinföras. Detta skapar stor osäkerhet för biogasbranschen och riskerar att öka landets importberoende och motverka omställningen till ett fossilfritt samhälle. Vi kräver att regeringen snarast återinför skattebefrielsen för att rädda vår inhemska biogasproduktion.

Vad gäller laddinfrastruktur för elbilar är det uppenbart att alla svenskar, oavsett var de bor, förtjänar tillgång till ren, förnybar energi. Som socialdemokrater strävar vi efter ett Sverige där varje medborgare känner att de är en del av omställningen, och där vår kollektiva kraft kan skapa en ljusare, grönare och mer rättvis framtid.

När det kommer till arbetsmaskiner och deras roll inom skogsbruk, jordbruk och byggindustri, står det klart för oss att dessa sektorer är ryggraden i den svenska ekonomin. Därför bör vi säkerställa att dessa sektorer också har möjlighet att anamma hållbar praxis och ställa om genom en klimatpremie. Varje steg mot en grönare industri är ett steg mot ett rättvisare och mer hållbart Sverige.

Att stärka Sveriges position som ett föregångsland för utvecklingen och användningen av fossilfritt flyg är avgörande för att möta de klimatutmaningar vi står inför. I vårt avlånga land är flyget en viktig länk som binder ihop våra regioner. För många är flyget det mest effektiva kollektiva resandet. Men det är avgörande att flyget ställer om från fossilt till förnybart. Vi verkar därför för en övergång till mer hållbara bränslen till flyget.

Sverige har även goda möjligheter att leda elektrifieringen av inrikesflyget inom EU. Genom en tydlig satsning på fossilfritt flyg kan vi både bidra till att reducera utsläppen från transportsektorn och stärka vår konkurrenskraft på den internationella arenan. Svenskt biobränsle och framtagandet av nya hållbara flygbränslen bör utvecklas här där

kunnande finns, vilket kan leda till nya arbetstillfällen. Därför behöver regeringen ta fram en nationell strategi för förnybara drivmedel inom luftfarten.

Även sjöfarten måste ställa om för att minska sina utsläpp. Sjöfartens fossila beroende behöver minska och ersättas med förnybara alternativ. Att sjöfarten från och med år 2024 gradvis inkluderas i EU:s utsläppshandelssystem är en viktig del för att skynda på detta skifte. De ökande kostnaderna som följer med att sjöfarten behöver börja betala för sina utsläpp ger incitament att styra om mot mer hållbara alternativ. Samtidigt införs ett krav på att fartyg inom Europa successivt ska inkludera fossilfria bränslen från år 2025. Denna kvotplikt driver på för ökad produktion av förnybara bränslen och skapar förutsättningar för en snabbare omställning.

En giftfri miljö

Vi socialdemokrater anser att Sverige aktivt bör verka för en lagstiftning där miljön och människor skyddas från skadeverkningar av hormonstörande ämnen. Nya kemikalier ska bara tillåtas om de är bevisat ofarliga, och befintliga kemikalier ska bytas ut mot mindre farliga alternativ. Särskilt viktigt är att minska miljö- och hälsoriskerna med ämnen som vi och våra barn kommer i kontakt med i vår vardag – till exempel i mat, dricksvatten, kosmetika, kläder, skor och leksaker.

EU:s kemikaliestrategi syftar både till att uppnå en giftfri miljö med en högre skyddsnivå för människors hälsa och miljön och till att stärka konkurrenskraften hos EU:s kemiska industri. Åtgärderna i strategin innefattar bland annat att ersätta och minimera farliga ämnen och fasa ut de mest skadliga kemikalierna från användning som inte är nödvändig för samhället. Det gäller också högfluorerade ämnen, PFAS. Strategin inriktas särskilt på att förbjuda de mest skadliga kemikalierna i konsumentprodukter som kosmetika, leksaker, rengöringsmedel, barnavårdsartiklar, möbler, textilier och material som kommer i kontakt med livsmedel.

Vi är nu i ett kritiskt läge när EU:s kemikaliestrategi ska implementeras. Strategin innebär en ambition att minska farliga kemikaliers påverkan på människor och miljön. Flera av förslagen är sådana som vi socialdemokrater har drivit under många år. Vi vill därför betona vikten av en skyndsam implementering av EU:s strategi.

En stor del av våra inköp sker via nätbutiker, där många varor tillverkas utanför EU. Kemikalieinspektionens granskning visar att många av dessa produkter innehåller förbjudna kemikalier. Bland så kallade dropshipping-varor, där varan skickas direkt från leverantören till kunden, upptäcktes otillåtna kemikalier i 77 procent av de granskade produkterna. Problemet är också utbrett bland marknadsplatser (42 procent) och traditionella webbutiker (34 procent). Många av dessa produkter importeras från tredje länder som inte följer EU:s regler för kemikaliesäkerhet. Det är hög tid att Sverige tar krafttag mot detta. Vi vill att Sverige ska driva på för skärpta kemikalielagar inom EU och samtidigt införa nödvändiga förbud mot farliga kemikalier på hemmaplan. Konsumenterna ska kunna lita på att alla varor på den svenska marknaden är säkra att använda.

Cirkulär ekonomi

Sverige står inför betydande miljö- och klimatutmaningar som kräver omedelbara och effektiva åtgärder. En viktig del är att bättre nyttja våra utvunna resurser. Idag har vi i hög grad en linjär ekonomi, där resurser används och sedan kastas bort. Detta måste vi bryta. Genom att övergå till en ekonomi i cirkulär riktning, där resurser används på ett

hållbart och effektivt sätt, kan vi bättre möta klimatutmaningarna och uppnå våra klimatmål.

För en socialdemokrat är rättvisa, hållbarhet och solidaritet centrala värderingar. En cirkulär ekonomi gynnar inte bara miljön utan rimmar även väl med dessa grundläggande principer. Genom en cirkulär ekonomi skapar vi nya arbetstillfällen, främjar innovation och stärker Sveriges konkurrenskraft på den globala marknaden. Samtidigt skyddar vi vår biologiska mångfald. Det är ett system som bidrar till ett mer välmående samhälle där resurser används effektivt och hållbart.

Ett första steg för en mer effektiv resurshantering är att förebygga att avfall överhuvudtaget uppstår. För att uppnå detta behöver vi uppmuntra företag att ta fram resurssnåla produkter som är lätta att återanvända och återvinna. Det förutsätter en tydlig ansvarsfördelning genom hela livscykel. I förlängningen måste alla företag ta fram produkter som är resurssnåla, lätta att återanvända och återvinna. På så sätt kan vi minska mängden avfall och samtidigt skapa rättvisa konkurrensvillkor för företagen.

På flera områden behöver befintlig ansvarsfördelning bli bredare och tydligare. Det gäller inte minst elektronik, textilier, byggprodukter och förpackningar.

Elektronikavfall har allra störst påverkan på klimatet med mobiltelefoner i topp. Vi föreslår ett utökat producentansvar och andra cirkulära styrmedel för att öka insamlingen av gammal elektronik. Därmed kan vi skapa en marknad för i första hand återanvändning och sedan återvinning.

Inom textilområdet produceras ständigt nya kollektioner som kort därefter slängs bort. Enligt uppgifter från EU-kommissionen ligger det högt på listan över globala miljö- och klimatbelastningar. Vi välkomnar därför EU-kommissionens förslag om att producenter av textilier också ska täcka kostnaderna för att samla in, sortera och återvinna kläderna. Samtidigt är det viktigt att reglerna utformas för att främja innovation, hållbara affärsmodeller och utveckling av ny teknik.

Bygg- och fastighetssektorn har en betydande inverkan på miljön, från materialhantering till energiförbrukning. Producentansvaret som idag finns på verksamhetsavfall måste tydliggöras, utvecklas och styras mer mot återvinning och återanvändning. Det behöver finnas tydliga incitament för företag som tillverkar eller erbjuder tjänster som sätter byggprodukter och emballage på marknaden.

Producentansvaret för förpackningar är en viktig drivkraft för att styra mot mer cirkulära lösningar. Därför är det självklart att alla förpackningar, även om de har slängts, ska fortsätta att vara en del av producentansvaret.

Idag finns även problem med att ett antal producenter inte betalar förpackningsavgift, trots att de har producentansvar. Det leder till uteblivna avgifter och innebär att sköt samma producenter tvingas betala för friåkarnas andel. För en rättvis och effektiv återvinning behöver vi säkerställa att alla som sätter förpackningar på marknaden också betalar en förpackningsavgift.

Fler styrmedel behövs för att stärka företagens drivkrafter att återvinna sitt avfall och sedan återbruka materialet. I återvinningen ska avfallet i första hand upparbetas till produkter eller material. Endast i de fall där det inte är möjligt ska avfallet återvinnas till energi. För att öka andelen återbrukade material vill vi se över möjligheterna att införa en kvotplikt och stimulanser på återvunnet material vid upphandling av nybyggnation. Att inkludera användningen av återbrukade material i byggreglerna är också ett steg vi ser som nödvändigt för att främja hållbart byggande och därför finns det ett behov av att se över befintliga regelverk. Vidare tillsatte den socialdemokratiska regeringen en kommitté för att utreda inom vilka områden och på vilka sätt ekonomiska styrmedel kan användas för att främja omställningen till en cirkulär ekonomi. Utredningen, *Om*

ekonomiska styrmedel för en mer cirkulär ekonomi (SOU 2024:67), är ett viktigt steg på vägen för att kunna utveckla styrmedel som på ett betydande och samhällsekonomiskt effektivt sätt kan främja en sådan omställning.

För att klara omställningen till en cirkulär ekonomi behöver vi främja det cirkulära istället för det linjära. Idag har vi en skatt på avfall som gör det mer lönsamt att ständigt utvinna nya råvaror än att använda samma råvaror flera gånger. Det är inte hållbart. Vi vill att utformningen av avfallsskatten ska ses över för att säkerställa att den leder till önskade effekter. Vid en framtida översyn av skattesystemet måste vi ta hänsyn till övergången från ett linjärt synsätt till ett cirkulärt.

Regelverken behöver stärkas för att i tid nå en cirkulär ekonomi. En viktig del i omställningen är att förlänga livslängden för det vi producerar. Att tillverka produkter som inte ska hålla för länge och som inte ska gå att reparera går rakt emot ett effektivt resursutnyttjande. Därför ser vi socialdemokrater positivt på den nya EU-förordningen om ekodesign för hållbara produkter för att säkerställa att produkter tillverkas med lång livslängd och goda reparationsmöjligheter. Vidare behöver vi regler som ger branschen förutsättningar att investera i avancerade återvinningsanläggningar för att stödja övergången till cirkulär ekonomi. Vi vill se över hur vi kan utforma regelverk som främjar innovation, nya affärsmodeller och teknikutveckling hos företagen.

Med den offentliga sektorns storlek utgör den offentliga upphandlingen ett viktigt verktyg i omställningen. Vi behöver säkerställa att statliga och kommunala upphandlingar prioriterar giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar, i linje med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi. Ett konkret exempel är att uppdatera riktlinjerna för offentlig upphandling för att främja återvinning och återanvändning av produkter och tjänster. Genom sådana åtgärder kan offentlig upphandling fortsätta att driva klimatomställningen framåt.

En grundläggande förutsättning för att kunna ställa om är att stärka kunskapen om cirkulär ekonomi. Att öka medvetenheten om materialflöden i samhället och fördelarna med cirkulära flöden är av stor vikt för att förstå vilka möjligheter och risker som finns med befintliga resurser och hur de används. Vi socialdemokrater ser positivt på möjligheten att integrera utbildning om hållbarhet och cirkulär ekonomi i skolor och högre utbildningar. Vidare finns behov av mer forskning och utveckling inom cirkulär ekonomi för att utveckla nya tekniker och öka kunskapen om hur material kan återanvändas och återvinnas på bästa sätt. Genom samarbetsprogram där akademi, industri och offentlig sektor får dela kunskap och idéer kan vi utveckla nytänkande åtgärder. Dessa samarbeten behövs för att påskynda nya cirkulära lösningar som bidrar till ett hållbart samhälle.

Genom att anta dessa åtgärder kommer Sverige att kunna minska sitt ekologiska fotavtryck, skapa nya arbetstillfällen och främja ekonomisk tillväxt på ett hållbart sätt. En stark övergång till en cirkulär ekonomi kommer också att stärka Sveriges internationella ledarskap inom miljö- och klimatfrågor.

Miljöbrott och den organiserade brottsligheten

Miljöbrotten är ett växande problem i vårt samhälle som kan få allvarliga följder för både miljön och människors hälsa. Dessa brott kan leda till allt från ödeläggande bränder till skadliga utsläpp. Det vanligaste motivet är pengar. Forskning och polisens rapporter indikerar en stark koppling mellan miljöbrott och större brottsnätverk. Alltför många miljöbrott förblir olösta och de påföljder som finns idag är otillräckliga. Ofta är det

skattebetalarna som får stå för kostnaden för dessa brott, som när myndigheter och kommuner måste hantera stora mängder illegal dumpning. För att komma åt miljöbrotten och den organiserade brottsligheten krävs därför åtgärder som ökar möjligheterna att upptäcka miljöbrottslighet och minska den ekonomiska förtjänsten.

Tillsynen av avfallshantering spelar en viktig roll för att säkerställa att vårt avfall hanteras på ett ansvarsfullt sätt. För att kunna upptäcka och stoppa oseriösa aktörer som bedriver illegal avfallshantering behöver den uppsökande tillsynen prioriteras. Det är avgörande för att i ett tidigt skede upptäcka och agera mot verksamheter som begår miljöbrott. Vi ser också möjligheter att stärka miljötillsynen. Genom att förstärka och skärpa tillsynen kan vi komma till rätta med den illegala avfallshanteringen.

En viktig del i att stoppa oseriösa aktörer på marknaden är att följa upp de transaktioner som gjorts. Det utförs enkelt när avfallen betalas digitalt men är betydligt svårare vid köp med kontanter. Vi anser att kontantförbud vid handel med järn- och metallskrot är en viktig åtgärd. Att enbart tillåta digitala betalningar skulle göra det enklare att kontrollera misstänkt avfallshantering. Dessutom skulle det försvåra för den organiserade brottsligheten.

Idag är straffen för grova miljöbrott relativt låga i relation till den omfattande skada dessa brott kan orsaka på vår miljö, vår hälsa och vårt samhälle. För att effektivt motverka och avskräcka från miljöbrott bör vi se över möjligheten att införa brottsrubriceringen ”synnerligen grovt miljöbrott”.

Vi vill också skärpa det internationella samarbetet mot miljöbrott. Det är nödvändigt att öka de internationella juridiska möjligheterna att utkräva ansvar och säkerställa att storskalig miljöförstörelse kriminaliseras.

Kolinlagring

För att möta de växande klimatutmaningarna och bidra till Sveriges omställning till ett fossilfritt samhälle, är det avgörande att vi fokuserar på att både minska utsläppen och öka kolinlagringen. Detta kan uppnås genom att implementera en rad hållbara metoder och åtgärder som främjar både miljövärden och ekonomisk tillväxt.

Ett av de viktigaste stegen är att utveckla verktyg för att mäta kolinlagring vid exploatering av mark. Regeringen bör uppdra åt SLU, Boverket, Naturvårdsverket och Trafikverket att skapa standardiserade metoder för att bedöma effekterna av markanvändningsförändringar på nettoupptaget av koldioxid. Dessa verktyg ska kunna användas i miljökonsekvensbedömningar och inkluderas i klimatdeklarationer för nya byggnader. Genom att integrera dessa verktyg i planeringsprocesser kan vi säkerställa att exploatering sker på ett sätt som minimerar utsläpp och maximerar kolinlagringen.

Våtmarker spelar en avgörande roll i att lagra kol, men när de dräneras för att användas till jordbruk eller byggnation frigörs stora mängder koldioxid. För att motverka detta vill vi intensifiera arbetet med att återvåta torvmark. Denna åtgärd kommer att bidra till att bevara och öka kolsänkorna, samtidigt som det minskar utsläppen av växthusgaser.

Vid eventuell exploatering på våtmark måste större hänsyn tas till miljö och klimat. Det är avgörande för att kunna minska utsläppen av växthusgaser och bevara de ekosystemtjänster som våtmarker tillhandahåller. Enligt Statistiska centralbyrån är exploateringens påverkan på omkringliggande torvmark nästan lika stor som den yta Sverige årligen återväter. Detta innebär att framstegen med återvätning riskerar att undermineras om inte tillräcklig miljöhänsyn tas vid eventuell exploatering. För att

minimera klimatpåverkan och skydda våtmarkernas ekosystemfunktioner bör alternativa metoder övervägas.

En annan effektiv metod för att öka kolinlagringen är att främja byggande i trä. Träprodukter lagrar kol under hela sin livstid, vilket bidrar till att minska koldioxidnivåerna i atmosfären. Regeringen bör uppmuntra ökat byggande i trä genom att inkludera redovisning av mängden kol i långlivade byggprodukter i klimatdeklarationer. Genom att öka efterfrågan på träprodukter kan vi inte bara öka kolinlagringen utan också stödja en hållbar och cirkulär byggindustri. Exempelvis kan en ökning från 10 till 50 procent av flerbostadshus byggda i trä öka inlagringen med 40 000–60 000 ton CO₂ till 2045.

För att stärka skogens roll i klimatarbetet och fatta hållbara beslut är det avgörande att vi tydligare redovisar både Sveriges skogliga naturtillgångar och deras kolinlagring. Enligt EU-kommissionens förslag om en revidering av LULUCF-förordningen förväntas Sverige öka sin kolsänka i skog och mark mest i hela unionen. Det motsvarar 15 procents minskad användning av förnybar svensk skog till 2030. Att tillverka produkter av trä bidrar inte bara till kolinlagring utan minskar sannolikt även användningen av fossila råvaror eller skog från andra världsdelar. IPCC:s rapport om markanvändning visar att ett hållbart skogsbruk kan bibehålla skogens förmåga att binda mer koldioxid än vad den avger. Därför ser vi vikten av att klargöra betydelsen av skogliga råvaror för en hållbar utveckling.

För att uppfylla LULUCF-förordningen och minska utsläppen är det viktigt att vi utvecklar en nationell strategi som inte förlitar sig på inköp av krediter från andra länder. Genom att fokusera på nationella åtgärder för att minska utsläpp och öka kolinlagringen kan vi skapa en mer hållbar och självförsörjande strategi. Detta innebär att vi måste främja hållbara skogsbruksmetoder, skydda och restaurera naturliga kolsänkor och implementera effektiva verktyg och policyer för att övervaka och rapportera våra framsteg.

Rent hav och rent vatten

Sveriges hav och vatten står inför avsevärda problem och det är en prioritering för oss att vända utvecklingen. Överfiske, övergödning, miljögifter och plastskräp försämrar havsmiljön och stör den biologiska mångfalden. I sjöar och vattendrag hotas vattenkvaliteten av ämnen som är svåra att bryta ned. För att vända utvecklingen behövs kraftfulla åtgärder som bidrar till ett friskt hav och vatten.

Övergödning är en bidragande orsak till den kritiska situationen vi ser i Östersjön idag. Utsläpp av kväve och fosfor försämrar livsmiljön för fiskarna. Dessutom bidrar den till ökad algbloomning. För att stärka förutsättningarna för såväl fiskebestånden som havsmiljön i allmänhet kommer vi att arbeta för att mindre fosfor och kväve ska släppas ut i Östersjön. Vi verkar också för en ökad cirkularitet i gödselanvändningen för att begränsa problemen med övergödning i haven. Som en del i detta arbete vill vi utreda införandet av en kvotplikt för återvunnen fosfor och återvunnet kväve i mineralgödsel. Med en ökad cirkularitet finns potential att minska övergödningen i våra hav och vatten.

Avsiktlig felrapportering av fiskefångster underminerar våra ansträngningar för ett hållbart fiske. Därför vill vi skärpa kontrollerna och straffen vid avsiktlig felrapportering. Dessutom vill vi komma åt fusket genom att införa kamerabevakning på fiskefartygen i kombination med fler fysiska besök från kontrollmyndigheten. Med skarpare och mer effektiv fiskerikontroll kan vi få bukt med det illegala fisket. Vi vill se en

ökning av anslaget till åtgärder för havs- och vattenmiljö med 40 miljoner kronor för 2025.

Plastnedskräpningen, särskilt i våra hav, är en av vår tids mest pressande miljöutmaningar. Detta problem har förvärrats av den globala ökningen av engångsplastprodukter. Genom att minska användningen av fossil plast och öka återanvändningen och återvinningen kan vi begränsa spridningen av plastutsläpp.

Miljömålsberedningen har tidigare föreslagit en havsmiljölag, ett initiativ som vi ser som ett positivt steg för en bättre havsmiljö. Denna lag skulle ställa högre krav på att regeringen tar ansvar för havsmiljöpolitiken.

För att säkra den biologiska mångfalden behöver vi skydda våra sjöar och hav från förorening och skadliga ämnen som gifter och plast. Samtidigt ser vi behovet av att upprätthålla en balans mellan strikta miljökrav och att ge småskalig vattenkraft en chans att blomstra i en hållbar framtid.

Vi står inför en rad utmaningar relaterade till vår dricksvattenförsörjning. Klimatkrisen är en stor utmaning som väntas öka risken för förorenat dricksvatten. För oss socialdemokrater är det av största vikt att trygga en säker dricksvattenförsörjning.

Vi har åstadkommit viktiga framsteg i EU när det kommer till vattenfrågorna. Ett exempel är EU:s ramdirektiv för vatten. Nu måste Sverige leva upp till dessa krav på god ekologisk och kemisk status i våra vattenmiljöer. Vi anser också att dricksvattnet och våra dricksvattentäkter måste få ett starkare lagligt skydd. En annan utmaning är att förbättra reningen av vårt avloppsvatten för att minska utsläppen av övergödande ämnen. Idag är inte minst läkemedelsrester i avloppsvatten ett växande problem. För att förbättra reningen av vårt avloppsvatten är en viktig del att snabbt implementera EU:s nya avloppsdirektiv.

Naturvård och biologisk mångfald

Vi är mycket bekymrade över de konsekvenser som regeringens drastiska nedskärningar i miljöbudgeten leder till för vår naturvård. Naturvården är avgörande för att skydda våra naturområden, arter och ekosystem som står inför allt större hot. Välmående ekosystem kan också bättre stå emot klimatförändringarna och absorbera mer koldioxid. Dessutom är naturvårdande skötsel viktigt för att främja friluftsliv och skapa nya jobbtilfällen. Men med regeringens nedskärningar riskerar vårt rika friluftsliv att kraftigt försämrast.

Regeringen har nästan halverat budgeten för naturvården med en nedskärning på 900 miljoner kronor mellan 2022 och 2023. I budgetpropositionen för 2025 återför de bara en bråkdel av pengarna de tagit bort och presenterar detta som en ”satsning”. Den otillräckliga finansieringen har lett till svåra prioriteringar inom områden som skötsel av naturreservat och nationalparker, underhåll av vandringsleder, verksamhet vid naturum, åtgärdsprogram för hotade arter samt lokala och kommunala naturvårdsprojekt. Dessutom påverkas rovdjursinventeringar och vilt- och rovdjursförvaltning av nedskärningarna. Tidigare i år larmade Riksrevisionen om att skötseln av Sveriges mest värdefulla naturområden är eftersatt, vilket ytterligare visar på hur allvarlig situationen är. Vi föreslår därför att skötseln av värdefull natur förstärks med 250 miljoner kronor jämfört med regeringens föreslagna nivåer.

Förstörelse av livsmiljöer och fragmentering är två betydande orsaker till hotet mot den biologiska mångfalden. Enligt FN är krisen för den biologiska mångfalden så allvarlig att den hotar mänsklighetens tillgång på mat, ren luft och vatten. För att rädda

den biologiska mångfalden är en viktig metod att sammankoppla skyddade natur-områden. När klimatet förändras i ett område blir det enklare för arter att förflytta sig till nya lämpliga livsmiljöer i ett annat område. Utan sammanlänkad natur blir klimatförändringar ett allt större hot mot djurs och växters överlevnad.

En annan viktig del i att förbättra den biologiska mångfalden är att stärka skyddet av värdefull natur. Det gäller inte minst skogen. Vi har alltid betonat vikten av att stödja privata skogsägare som frivilligt tar initiativ till att skydda och bevara värdefulla skogsområden. Det handlar inte enbart om miljömässigt ansvar utan även om att upprätthålla en balans mellan ekonomisk utveckling och hållbarhet. Lika viktigt är det att vi som samhälle garanterar rättvisa ersättningar till de skogsägare som aktivt bidrar till skogens hållbara förvaltning. Att regeringen väljer att dra ned på anslaget med nästan en tredjedel jämfört med 2024 är därför under all kritik. Vi vill höja anslaget med 250 miljoner kronor mer än regeringen för att säkerställa kompensation till skogsägare som önskar bevara skyddsvärd skog.

En annan viktig faktor som orsakar förlust av biologisk mångfald är invasiva främmande arter. Dessa arter har med människans hjälp flyttats från sin naturliga miljö till en främmande miljö där de snabbt sprider sig och tränger undan andra arter. Om de invasiva främmande arterna inte bekämpas riskerar de att orsaka allvarliga konsekvenser för våra ekosystem. Det är därför av stor vikt att stärka arbetet för bekämpningen av dessa. Vi behöver öka medvetenheten om invasiva arter i samhället för att kunna vidta rätt åtgärder. Dessutom vill vi utöka beteckningen över invasiva arter för att kunna begränsa de skador som nya främmande arter riskerar att orsaka. Ett exempel på en sådan art är stenmården som genom människan spridit sig till den svenska naturen.

Vi behöver också ha förutsättningar att begränsa massförekomsten av översvämningsmyggor. Utan en effektiv myggbekämpning så blir det omöjligt att vara utomhus i delar av vårt land. Besvären med översvämningsmyggor gör det svårt att både bo och verka i vissa områden. I regeringens budget tilldelades länsstyrelserna endast 5,4 miljoner kronor. En summa långt ifrån de 36 miljoner som länsstyrelserna själva sagt behövs för beredskap under 2024 och 2025. Den otillräckliga finansieringen och bristen på bekämpningsmedel har gjort situationen ohållbar. Vi socialdemokrater tar myggproblemet på allvar och föreslår därför att myggbekämpningen förstärks.

PFAS-förorenade områden är ett växande problem i vårt samhälle. Enligt Naturvårdsverket finns idag närmare 90 000 identifierade områden där marken är förorenad av miljögifter, varav en stor del kan vara förorenad av PFAS. För att skydda både människors hälsa och miljön behöver dessa områden tas om hand. Det är viktigt att säkerställa att principen om att förorenaren betalar efterlevs för en effektiv och rättvis ansvarsfördelning. Därför vill vi tillsätta en utredning som ser över hur vi säkerställer detta.

Under flera års tid har en betydande del av de avsatta medlen för sanering och återställning av förorenade områden förblivit outnyttjade. För 2023 avsatte regeringen över 1 miljard kronor till denna budgetpost, men av det senaste budgetförslaget framgår att 371 miljoner inte använts. Vi anser därför att en anslagsminskning för sanering och återställning är rimlig då medlen under flera års tid inte använts i den planerade omfattningen. Vi föreslår att anslaget minskas med 250 miljoner kronor i förhållande till budgetens förslag.

Med klimatförändringar som påverkar våra ekosystem och vår biologiska mångfald i snabb takt behöver vi mer än någonsin en robust och pålitlig övervakning av våra naturområden. Vi anser att miljöövervakningen är avgörande för att kunna ge politiska beslutsfattare relevanta underlag för välgrundade beslut och mäta huruvida den förda

miljöpolitiken får effekt. Medan regeringen har valt att prioritera bort detta viktiga område väljer vi att möjliggöra en mer frekvent och detaljerad miljöövervakning. Vi avsätter en extra summa på 30 miljoner kronor till miljöövervakning.

Förbättrat strandskydd och värnad allemansrätt

Allemansrätten är bland det svenskaste vi har och säkerställer att alla människor har möjlighet att vistas ute i naturen. Det stärker såväl demokrati som hälsa och välbefinnande. Skog, vatten, öppna landskap och fjäll är också viktiga delar av vårt kulturarv. Men med ökad privatisering och inhägnad av naturen riskerar allemansrätten att urholkas. Bristande kunskap är ett annat hot som kan leda till oavsiktliga överträdelser som skadar miljön eller konflikter mellan markägare och allmänheten. För att värna allemansrätten vill vi öka kunskapen om allemansrätten genom information och kommunikation.

Strandskyddet spelar en viktig roll för att säkra allemansrätten längs stränder och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet, både på land och i vatten. Men strandskyddet behöver reformeras för att bli mer anpassat, flexibelt och ändamålsenligt så att möjligheten till utveckling ökar även på landsbygden. Vi socialdemokrater ser ett tydligt behov av att diversifiera strandskyddet för att främja landsbygdsutvecklingen och samtidigt värna naturen och utövandet av allemansrätten.

Anna-Caren Säterberg (S)

Joakim Järrebring (S)

Jytte Guteland (S)

Sofia Skönnbrink (S)

Johan Löfstrand (S)

Malin Larsson (S)

Tomas Kronståhl (S)